

Natuurbeheerplan Gelderland 2011

GS d.d. 5 oktober 2010

---

provincie

GELDERLAND

1.	Inleiding	4
1.1	Belangrijkste aanpassingen van het Natuurbeheerplan 2009?	4
1.2	Status en doel van het beheerplan	5
1.3	Huidige stand van zaken Natuurbeheerplan	5
1.4	Procedure, overleg en inspraak	6
1.4.1	Procedure Natuurbeheerplan 2011	6
1.4.2	Actualisatie en toekomstige wijzigingen	6
1.5	Leeswijzer	7
2	Beleidskader	8
2.1	Rijksbeleid en Europees beleid	8
2.1.1	Nota Ruimte en EHS	8
2.1.2	Natuurbeschermingswet en Natura 2000	8
2.1.3	Agenda Vitaal Platteland en ILG	9
2.2	Provinciaal beleid	9
3	Kernkwaliteiten en ontwikkelingsopgaven	11
4	Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer Gelderland 2009	12
4.1	De Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009	12
4.1.1	Wat is er veranderd?	12
4.1.2	Werking van de nieuwe subsidieverordening	12
4.1.3	Wanneer subsidie aanvragen	13
4.2	Algemene kaders van het Natuurbeheerplan	13
4.2.1	Index Natuur en Landschap	13
4.2.2	Beheer en kwaliteitsimpulsen	14
4.2.3	Kaarten	14
4.3	Beheertypenkaart	14
4.3.1	Natuurbeheer	15
4.3.2	Agrarisch natuurbeheer	15
4.3.3	Landschapselementen	15
4.4	Collectief beheer	16
4.5	Subsidies probleemgebieden	19
5	Kwaliteitsimpulsen Natuur	21
5.1	Ambitiekaart	21
5.2	Kwaliteitsimpuls: investeringssubsidie	22
5.3	Subsidie voor functiewijziging	23
5.4	Overgangsbeheer	23
6	Subsidiemogelijkheden	24
6.1	Openstellingsbesluit	24
6.2	Doelgroepen van subsidie	24
	Bijlagen	25
	Kaartbijlagen te vinden op www.gelderland.nl/Natuurbeheerplan	38

1. Inleiding

Op 1 januari 2010 is het nieuwe Subsiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) in werking getreden. Dit stelsel vervangt het Programma Beheer dat vanaf 1 januari 2000 van kracht was. Het SNL bestaat uit de Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer Gelderland 2009 die in 2009 is vastgesteld door Provinciale Staten van Gelderland. Om subsidiëring van natuur- en landschapsbeheer mogelijk te maken, stelt de provincie een Natuurbeheerplan vast. Het Natuurbeheerplan heeft als doel om gebieden te begrenzen waar subsidiëring van beheer van natuur, agrarische natuur en landschapselementen plaats kan vinden. Het Natuurbeheerplan geeft daarnaast aan waar kwaliteitsimpulsen voor natuur en landschap mogelijk zijn. Ten slotte beschrijft het Natuurbeheerplan per (deel)gebied welke natuur- en landschapsdoelen van toepassing zijn en stelt het Natuurbeheerplan zo nodig aanvullende eisen ten aanzien van het uitvoeren van bepaalde beheermaatregelen. Het Natuurbeheerplan vormt een belangrijk instrument voor de realisering van het rijks- en provinciaal natuur- en landschapsbeleid waaronder de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

In 2009 hebben Gedeputeerde Staten het eerste Natuurbeheerplan vastgesteld. Dit plan was nog zonder het onderdeel natuur. De insprekers voor het natuurdeel ontvingen vorig jaar een brief waarin werd uitgelegd dat het natuurdeel uit het Natuurbeheerplan zou worden gehaald en in 2010 zou worden verwerkt. Deze zienswijzen zijn nu opgenomen in een commentaarnota en zijn verwerkt in het voorliggende Natuurbeheerplan 2011. Daarnaast zijn de zienswijzen verwerkt die in 2010 zijn ontvangen op het Ontwerp Natuurbeheerplan 2011. Het Natuurbeheerplan 2011 treedt na de definitieve vaststelling van het plan door Gedeputeerde Staten op 21 september 2010 in werking op 1 januari 2011.

1.1 Belangrijkste aanpassingen van het Natuurbeheerplan 2009?

Nadere uitwerkingen op perceelsniveau

In dit Natuurbeheerplan 2011 zijn natuur- en landschapsdoeltypen op perceelsniveau nader uitgewerkt. Het gaat hierbij om enkele honderdduizenden percelen die zijn vertaald vanuit de streekplanuitwerkingen via de Index Natuur en Landschap naar de kaarten behorend bij dit Natuurbeheerplan 2011. Op die wijze weten (particuliere) natuurbeheerders voor hun eigendommen welk type beheer en welke eventuele ambitie gewenst is. Het sturen op perceelsniveau is een belangrijke verdere stap in de uitvoering van het 'nieuwe' Subsiestelsel Natuur en Landschap dat vanaf 2010 volledig het oude subsidiekader vervangt.

Wanneer er in het kader van de aanpak van anti-verdroging door dit Natuurbeheerplan 2011 vragen of onduidelijkheden ontstaan, dan zullen wij hierover nader in gesprek gaan met betrokkenen. Het Natuurbeheerplan 2011 bevat in essentie geen wijziging van het beleid zoals dat in de in hoofdstuk 3 vermelde streekplanuitwerking is vastgelegd. Wel kan in deelgebieden, op basis van de door Gedeputeerde Staten vastgestelde Kernkwaliteiten EHS, een nadere concretisering van natuurbeheertypen hebben plaatsgevonden.

Zoekgebieden voor landschapsbeheer in belangrijkste gebieden voor Gelderland

In dit Natuurbeheerplan 2011 zijn circa 2.000 landschapselementen opgenomen waarvan beheer op dit moment plaatsvindt. Ook zijn landschapselementen opgenomen die een specifieke functie in het landschap hebben. Daarnaast zijn zoekgebieden opgenomen voor nieuwe gebieden waar landschapsbeheer mogelijk en wenselijk is. Die zoekgebieden zitten in het Groenblauwe raamwerk en daarnaast in de waardevolle landschappen volgens het Streekplan.

In het Groenblauwe raamwerk ligt het beleidsaccent op het beschermen en versterken van aanwezige kwetsbare waarden en belangen. Het raamwerk bestaat uit de ecologische hoofdstructuur (EHS), de zeven Nationale Landschappen Veluwe, Graafschap, Winterswijk, Gelderse Poort, Rivierengebied, Nieuwe Hollandse Waterlinie en Eemland- Arkemheen, de waterbergingsgebieden en de waardevolle open gebieden.

Zoekgebied nieuwe natuur (ambitiekaart)

De ambitiekaart behorend bij het Natuurbeheerplan geeft de ambitie aan die GS hebben voor de realisatie van nieuwe natuur of de omvorming van bestaande natuur. Wanneer die ambitie hoger is dan de huidige beheer (zie beheerkaart) kan gebruik gemaakt worden van de subsidie voor een kwaliteitsimpuls. Op de investeringskaart voor nieuwe natuur hebben wij aangegeven welke plekken in Gelderland in aanmerking komen voor deze subsidie. De investeringskaart geeft daarmee het verschil aan tussen de beheer- en ambitiekaart. Deze kaart is in het Natuurbeheerplan 2011 begrensd conform de begrenzing van de EHS. Dit betekent dat alleen binnen de EHS nieuwe natuur zal worden ingericht. In bijzondere situaties, bijvoorbeeld bij de realisering van doelen van anti-verdroging, worden mogelijk initiatieven buiten de EHS toegestaan. Hiervoor zullen Gedeputeerde Staten steeds een aparte afweging maken. Gedeputeerde Staten streven ernaar om de al gerealiseerde nieuwe natuur buiten de EHS op termijn ook deel te laten maken van de EHS.

Ganzenfoeragegebieden

In het Natuurbeheerplan 2011 zijn de ganzenfoeragegebieden uit het Natuurbeheerplan 2009 gehandhaafd. Op basis van een landelijke evaluatie is gebleken dat het huidige ganzenbeleid niet bijdraagt aan de beleidsdoelen. Er zullen om deze reden -net als in 2010- geen nieuwe pakketten worden afgesloten. De pakketten die in 2009 en eerder zijn afgesloten kunnen wel de 6 jaar dat het pakket geldt worden voortgezet. De verwachting is dat het nieuwe ganzenbeleid in 2013 gereed zal zijn.

Een aantal lokaal gewijzigde / geactualiseerde grenzen

Op basis van inspraak uit 2009 en informatie vanuit gebiedsprocessen is ten slotte op een aantal plekken de begrenzing lokaal gewijzigd danwel geactualiseerd.

1.2 Status en doel van het beheerplan

In dit Natuurbeheerplan zijn de bestaande en nog te ontwikkelen natuur aangegeven. Voor de nieuwe natuur worden daarmee de mogelijkheden voor grondaankopen ten behoeve van natuur en voor functieverandering van agrarisch gebruik naar (particuliere) natuur geboden.

Het Natuurbeheerplan bevat geen bindende richtlijnen voor de burger. Eigenaren en gebruikers van gronden die zijn begrensd als natuurgebied of agrarisch natuurgebied hebben op basis van vrijwilligheid de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor het beheer, omvorming en eventuele waardedaling van deze terreinen. Er is dus geen sprake van aantasting van eigendoms- en gebruiksrechten.

Het Natuurbeheerplan heeft ook geen planologische consequenties of consequenties voor bestemmingsplannen. De begrenzing van natuurgebieden heeft geen consequenties voor de uit een vigerend bestemmingsplan voortvloeiende bestaande gebruiksmogelijkheden van begrensde gronden en ook niet voor daarnaast gelegen gronden. De gebruiksmogelijkheden van een perceel met een agrarische bestemming worden uitsluitend bepaald door het vigerende bestemmingsplan. Het Natuurbeheerplan en het bestemmingsplan zijn verschillende toetsingskaders waarbinnen de betrokken bestuursorganen een eigen bevoegdheid tot belangenafweging toekomt.

1.3 Huidige stand van zaken Natuurbeheerplan

In dit Natuurbeheerplan is alle Gelderse natuur binnen en buiten de EHS op kaart gezet, zowel de subsidiabele als niet subsidiabele delen. Onder de laatste categorie vallen bijvoorbeeld de terreinen van Defensie. Enkele onderdelen ontbreken nog. Zo is er in dit plan nog geen kaart met alle recreatietypen en een vlakdekkende kaart met landschapselementen opgenomen. Bij het onderdeel landschapsbeheer zijn elementen voor zover bekend op kaart opgenomen. Er wordt daarnaast gewerkt met zoekgebieden voor landschap die vallen in voor Gelderland belangrijke 'groene' gebieden: de EHS, de zeven Nationale Landschappen Veluwe, Graafschap, Winterswijk, Gelderse Poort, Rivierengebied, Nieuwe Hollandse Waterlinie en Eemland-Arkemheen, de waterbergingsgebieden, de waardevolle open gebieden en de waardevolle landschappen volgens het Streekplan.

1.4 Procedure, overleg en inspraak

1.4.1 Procedure Natuurbeheerplan 2011

Het Natuurbeheerplan wordt vastgesteld en gewijzigd bij besluit van Gedeputeerde Staten. Op de vaststelling van dit plan is de in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) geregelde procedure van toepassing. Gedeputeerde Staten stellen het plan eerst in ontwerp vast. Zij leggen dit ontwerpplan ter inzage en bieden aan belanghebbenden gelegenheid om in de periode van ter inzage legging (zes weken) schriftelijk of mondeling zienswijzen op het ontwerpplan in te dienen. Na behandeling van de binnen gekomen zienswijzen wordt het aangepaste plan door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Daarna wordt het vastgestelde plan gedurende 6 weken ter inzage gelegd. Tegen het besluit tot vaststelling van het definitieve plan is beroep mogelijk bij de rechtbank Arnhem, postbus 9030, 6800 EM te Arnhem.

Op de internetpagina www.gelderland.nl/Natuurbeheerplan is de kaart te raadplegen waarop de percelen staan aangeduid waarvoor subsidie beschikbaar is. Dit Natuurbeheerplan geeft aan welke pakketten in de verschillende deelgebieden mogelijk zijn en welke voorwaarden daarbij gelden.

Dit Natuurbeheerplan geeft aan welke pakketten in de verschillende deelgebieden mogelijk zijn en welke voorwaarden daarbij gelden. De subsidiemogelijkheden omvatten:

- natuurbeheer;
- agrarisch natuurbeheer;
- beheer van landschapselementen;
- collectief beheer;
- probleemgebieden;
- kwaliteitsimpuls/investeringskaart/aankoopplicht.

De uitvoering van dit plan vindt plaats door het aangaan van beschikkingen en door grondverwerving, op basis van vrijwilligheid.

1.4.2. Actualisatie en toekomstige wijzigingen

In dit Natuurbeheerplan 2011 geven wij als volgt weer hoe Gedeputeerde Staten van Gelderland het Natuurbeheerplan in de toekomst zullen wijzigen en welke procedure daarbij wordt gevolgd.

Inspraakprocedure bij toekomstige grote beleidswijzigingen

Bij beleidswijzigingen en bijzondere maatschappelijke ontwikkelingen doorlopen GS een inspraakprocedure op grond van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht om het Natuurbeheerplan in overeenstemming te brengen met de gewijzigde beleidsuitgangspunten. Dit betekent dat hierbij een inspraakprocedure gevolgd wordt. Wijzigingen in de begrenzing van de EHS en/of bij wijzigingen in de provinciale structuurvisie zullen hiertoe bijvoorbeeld aanleiding kunnen geven.

GS-besluit bij actualisatie Natuurbeheerplan

Los van beleidswijzigingen zullen vanwege de feitelijke uitvoeringspraktijk van natuurbeheer ook jaarlijks veranderingen of aanpassingen plaatsvinden op de kaarten van het Natuurbeheerplan. Dit doordat beheer en ambities worden gerealiseerd en op kaart zullen worden verwerkt. Voor deze veranderingen met relatief beperkte beleidsconsequenties nemen Gedeputeerde Staten jaarlijks een besluit waarvoor geen inspraakprocedure op grond van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht wordt doorlopen.

Indien sprake is van beleidsvoornemens waarbij nieuw beleid wordt vastgesteld of bestaand beleid in belangrijke mate wordt gewijzigd, zal conform de Inspraakverordening provincie Gelderland 2004 de inspraakprocedure worden doorlopen. De meest actuele versie van het Natuurbeheerplan zal worden gepubliceerd op de provinciale website.

Frequentie actualisatie

GS actualiseren jaarlijks de beheerkaart van het Natuurbeheerplan. Ook over kleinere wijzigingen van beheertypen binnen de grenzen van de EHS nemen GS een besluit. GS kunnen vaker dan eenmaal per jaar de ambitiekaart actualiseren naar aanleiding van een verzoek van een burger of organisatie tot een kwaliteitsimpuls.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van dit plan beschrijft het bestaande Europees Beleid, rijksbeleid en provinciaal beleid. In hoofdstuk 3 komen de doelstellingen voor natuur per regio aan de orde.

Uitleg over de nieuwe subsidieregeling en de kaders hiervoor worden naast de beschrijving van de nieuwe index Natuur en Landschap gegeven in hoofdstuk 4. Daarnaast wordt in hoofdstuk 4 en ook in hoofdstuk 5 aangegeven welke subsidie waarvoor wordt ingezet.

2 Beleidskader

2.1 Rijksbeleid en Europees beleid

Het doel van het natuur- en landschapsbeheer is het behoud en de verbetering van de natuur- en landschapskwaliteit. Een belangrijke partner voor de provincie in het realiseren van het natuurbeleid is de rijksoverheid (Ministerie van LNV). Richtinggevend voor het nationale natuurbeleid zijn de internationale doelstellingen van het Biodiversiteitsverdrag, de Millennium Development Goals en het beleid van de Europese Unie. Het kabinet zet zich in om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en bij te dragen aan de millenniumdoelen vanaf 2010. Het wil er tevens voor zorgen dat in 2020 duurzame condities zijn voor het voortbestaan van alle soorten en populaties die in 1982 van nature in Nederland voorkwamen.

Het subsidiëren van natuur- en landschapsbeheer en agrarisch natuurbeheer is een belangrijk instrument van de overheid om deze doelen te realiseren. Door omvorming van landbouwgrond naar natuur worden natuurterreinen vergroot en verbonden. Door het aansturen en ondersteunen van het beheer worden de gewenste natuurtypen gerealiseerd.

Onderdeel van het natuurbeleid vormen ook de inspanningen voor de verbetering van milieu en platteland door middel van agrarisch natuurbeheer. Nederland maakt daarbij gebruik van de doelen die in het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP2) zijn opgenomen. Een doel is het verhogen van duurzaam gebruik van landbouwgrond. Beheerders van landbouwgrond worden gestimuleerd om hun land zodanig te beheren dat natuur, milieu, landschap en klimaat er baat bij hebben.

2.1.1 Nota Ruimte en EHS

Een belangrijk instrument voor de realisatie van de biodiversiteitsdoelstellingen is de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een netwerk van natuurgebieden, agrarische beheersgebieden en verbindingzones. Hierbinnen kan de uitwisseling van soorten optimaal plaatsvinden en wordt de biodiversiteit verbeterd. De landelijke doelstellingen voor de EHS zijn verder uitgewerkt in de Nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur (2000) en in de Nota Ruimte (2004).

Voor het realiseren van de EHS is ruimtelijke bescherming nodig van natuurterreinen, natuurwaarden en ontwikkelingsmogelijkheden. Deze bescherming ligt vast in de Nota Ruimte, de Structuurvisie Gelderland (voorheen Streekplan Gelderland) en de gemeentelijke bestemmingsplannen. Daarnaast is omvorming van landbouwgrond naar natuurterrein nodig. Ten slotte is een adequaat beheer van natuurterreinen en landbouwgronden met natuurwaarden belangrijk. Het Natuurbeheerplan biedt hiertoe de mogelijkheden.

Elke provincie heeft van het Rijk een taakstelling meegekregen om voor 2018 een hoeveelheid nieuwe natuur te realiseren en de huidige natuur te behouden. Om de doelstellingen te kunnen bereiken worden natuurgebieden veiliggesteld door middel van wetgeving, verwerving, inrichting en beheer en worden sommige landbouwgronden natuurvriendelijk beheerd. De EHS bestaat uit bestaande natuurgebieden (duinen, heiden, bossen, landgoederen), nieuwe natuur op landbouwgrond, agrarische gebieden die zodanig beheerd worden dat er natuurwaarden zijn en de hiertussen liggende landbouwgronden.

2.1.2 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

In 1967 is in Nederland de eerste Natuurbeschermingswet in werking getreden. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en soorten te beschermen. In 1998 is de Natuurbeschermingswet gewijzigd en sindsdien alleen gericht op gebiedsbescherming. De eerdere wet voldeed niet meer aan de internationale verdragen en Europese verordeningen.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 opnieuw gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. Op grond van de Natuurbeschermingswet worden drie typen gebieden aangewezen:

1. Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden)

2. Beschermde Natuurmonumenten en

3. Wetlands volgens het verdrag van Ramsar

Het merendeel van de gebieden uit de Natuurbeschermingswet maakt deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Het Natuurbeheerplan biedt mogelijkheden om voor deze gebieden een beheer- of inrichtingssubsidie aan te vragen.

Natura 2000 is een Europees netwerk van waardevolle, te beschermen natuurgebieden die zijn aangewezen onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Doel is de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Nederland kent 162 voorlopig begrensde Natura 2000-gebieden. Deze worden momenteel aangewezen door de minister van LNV. Voor elk gebied wordt vastgesteld welke flora- en faunadoelen of –soorten in een gebied behouden moeten blijven of ontwikkeld moeten worden. Voor deze gebieden moet een zes jaar geldend beheerplan gemaakt worden waarin staat welke maatregelen er in die periode genomen moeten worden om de doelen te behalen. Ook geeft het beheerplan aan welke huidige activiteiten in en rondom het gebied ('bestaand gebruik') zonder meer kunnen worden voortgezet, omdat deze niet schadelijk zijn voor de doelen.

De Natura 2000-beheerplannen zijn naar verwachting eind 2010 gereed. Omwille van de compleetheid en tijdsdruk is toetsing van het Natuurbeheerplan aan de Natura 2000-doelen uitgesteld en in dit plan nog niet volledig mogelijk. Wel is in dit ontwerp-Natuurbeheerplan 2011 gestreefd naar zo veel mogelijk afstemming met de in ontwikkeling zijnde Natura 2000-beheerplannen.

2.1.3 Agenda Vitaal Platteland en ILG

Het Rijk heeft zijn beleid voor het landelijk gebied vastgelegd in één integraal beleidskader Agenda voor een Vitaal Platteland (AVP). De AVP bevat de visie op een leefbaar, vitaal en duurzaam platteland met opgaven voor economische, ecologische en sociaal-culturele aspecten van het platteland. De beleidsopgaven die hieruit voortvloeien staan in het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland (MJP), een uitvoeringsprogramma voor de uitvoering van de nationale doelen. Met het uitbrengen van deze agenda met bijbehorend meerjarenprogramma wordt minder beleid en meer samenhang en uitvoering op gebiedsniveau beoogd. De rol van de provincies is daarbij versterkt.

Sinds 1 januari 2007 is het Investeringsbudget Landelijke Gebied (ILG) van kracht. Een flink aantal subsidieregelingen is in één klap vervangen. In plaats daarvan is er één budget, het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Alle gebiedsgerichte rijksdoelen uit het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland worden via het ILG uitgevoerd. In het ILG zijn financiële middelen voor natuur (waaronder de Ecologische Hoofdstructuur), recreatie (onder meer recreatie om de stad), landschap, landbouw, milieu (bodemsanering) en de reconstructie van zandgebieden ondergebracht. In het kader van ILG wordt het huidige subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer onder verantwoordelijkheid van de provincies uitgevoerd.

2.2 Provinciaal beleid

Het provinciale natuur- en landschapsbeleid is gericht op het bevorderen en in stand houden van natuurwaarden en van landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Gestreefd wordt naar een toename van de oppervlakte en naar een verbetering van de kwaliteit van natuur en landschap. Hierbij gaat het zowel over natuur in natuurgebieden, als om het stimuleren van natuurwaarden daar buiten.

Het doel van dit Natuurbeheerplan is het versterken van natuur, bos en landschap in de provincie Gelderland. Dit plan geeft voor zover mogelijk voor de gehele provincie aan welke natuur-, bos- en landschapsdoelen Gedeputeerde Staten willen realiseren met de inzet van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009 (SnIG 2009).

De subsidieregeling vormt niet het enige instrument om natuur- en landschapsdoelen te realiseren. Ook landinrichtingsprojecten en Gemeentelijke Projecten Landschapsbeheer leveren een belangrijke bijdrage. De ontwikkeling van nieuwe landgoederen waarbij beleidsruimte wordt gegeven voor de ontwikkeling van een landhuis van allure in ruil voor de ontwikkeling van vijf hectare bos of natuur vormt bijvoorbeeld een aanvullende financieringsbron voor de realisatie van natuur. Vanuit publiekprivate samenwerkingsovereenkomsten kan ook een bijdrage worden verwacht. Maar het gaat niet alleen om het regelen van inrichting en beheer. Het is ook essentieel dat natuur- en landschapswaarden goed beschermd worden en dat de juiste omstandigheden voor de natuur tot stand komen. Het ruimtelijke, milieu- en waterbeleid draagt daar zorg voor.

3 Kernkwaliteiten en ontwikkelingsopgaven

Het natuurbeleid in Gelderland is gericht op de instandhouding en het herstel van een zo natuurlijk mogelijke verscheidenheid van in het wild levende plant- en diersoorten. Voor het bereiken van deze doelstelling kent het Gelderse natuurbeleid twee benaderingen: een ecosysteemgerichte benadering en een soortgerichte benadering. De ecosysteemgerichte benadering richt zich op de realisatie van een samenhangend netwerk van natuurgebieden: de Ecologische Hoofdstructuur. Bij de soortgerichte benadering gaat het om bedreigde soorten die zowel binnen als buiten de Gelderse EHS voorkomen.

Het functioneren van de EHS en daarmee het voorkomen en voortbestaan van plant- en diersoorten hangt ook samen met specifieke omgevingsomstandigheden. Op dit moment zijn voor veel bedreigde planten en dieren deze omstandigheden minder of zelfs niet meer geschikt. Dit heeft te maken met veranderingen in de waterhuishouding, milieuocondities en de samenhang binnen en tussen natuurgebieden.

Op 16 mei 2006 heeft Gedeputeerde Staten van Gelderland het 'Uitwerking streekplan Gelderland 2005, kernkwaliteiten en omgevingscondities van de Gelderse Ecologische Hoofdstructuur' vastgesteld. Hierin staat beschreven wat de landschappelijke samenhang van een gebied is en welke kernkwaliteiten en omgevingscondities van belang zijn. Bij elke kernkwaliteit en omgevingsconditie horen tevens ontwikkelingsopgaven.

1. De Veluwe
2. De IJsselvallei
3. De Gelderse Vallei
4. De Randmeerkust
5. Het Rivierengebied
6. Oost-Gelderland

De genoemde streekplanuitwerking Kernkwaliteiten EHS is te vinden op de website www.gelderland.nl.

4 Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer Gelderland 2009

Voor het beheer van natuur, agrarische natuur en landschapselementen kunnen beheerders in aanmerking komen voor een subsidie. Deze subsidie wordt geregeld in de 'Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer Gelderland 2009' (SNL) die op 16 december 2009 door Provinciale Staten van provincie Gelderland is vastgesteld. Dit stelsel vervangt per 1 januari 2010 de provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer Gelderland 2008 (PSAN) en naar verwachting per 1 januari 2011 de Subsidieregeling Natuurbeheer Gelderland 2008. Het nieuwe subsidiestelsel gaat uit van een eenvoudige manier van aanvragen, zo weinig mogelijk regels, vertrouwen in de beheerder en minimale administratieve lasten. De Dienst Regelingen (DR) en de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Algemene Inspectiedienst (AID) zijn belast met de uitvoering van de regeling.

De tekst van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009 is terug te vinden op de website www.gelderland.nl. Op de website www.portaalnatuurenlandschap.nl kunt u daarnaast lezen wie voor subsidie in aanmerking komt en hoe de subsidie moet worden aangevraagd. Dit laatste wordt tevens in paragraaf 4.1 van dit Natuurbeheerplan uitgelegd.

4.1 De Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009

4.1.1 Wat is er veranderd?

Het wordt eenvoudiger

Het aanvragen van de beheersubsidie kan schriftelijk maar ook digitaal via: www.portaalnatuurenlandschap.nl.

Voordeel van het digitale aanvragen is dat de aanvraag sneller kan worden ingevuld en er minder kans op fouten bestaat. Ten aanzien van de controle van beheerresultaten is ook een verandering opgetreden. Vanaf 2010 wordt het daadwerkelijk uitgevoerd beheer beoordeeld, oftewel de genomen beheermaatregelen.

Begrenzing op perceelsniveau

Nieuw vanaf 2011 is dat de provincie op perceelsniveau bepaalt in welke gebieden (agrarisch) natuurbeheer gesubsidieerd wordt. Deze natuurgebieden staan vermeld in dit Natuurbeheerplan. De provincie blijft de gewenste natuur bepalen. De basis voor het Natuurbeheerplan is de Index Natuur en Landschap; een landelijke natuurtafel welke verder wordt uitgelegd in § 4.2.1.

Collectieve beheerplannen

Sommige subsidies in natuurbeheer zijn alleen effectief wanneer een minimale oppervlakte of mix aan structuur wordt gerealiseerd. Dit speelt met name in weidevogelgebieden. Op basis van een collectief plan kunnen initiatiefnemers pakketten afsluiten. Een gebiedscoördinator speelt een centrale rol en zorgt voor een zorgvuldige afweging op gebiedsniveau. U leest meer hierover in paragraaf 4.4.

4.1.2 Werking van de nieuwe subsidieverordening

Natuurbeheer

De subsidie voor natuurbeheer is er voor terreinbeherende organisaties (TBO's) en particuliere terreinbeheerders. Dienst Regelingen (DR) en Dienst Landelijk Gebied (DLG) voeren de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009 (SNLG 2009) uit.

- *Terreinbeherende organisaties*
Terreinbeherende organisaties zijn stichtingen en verenigingen, die professioneel natuurbeheer als hoofddoel hebben. Zij kunnen subsidie voor SNL aanvragen als het om het vaststellen van natuurdoelen en de financiering van kwaliteitsimpulsen, zoals inrichtingsprojecten, gaat.
- *Overige natuurbeheerders*
Particulieren, agrarische natuurverenigingen, stichtingen en gemeenten die natuurterreinen beheren, maken soms gebruik van de diensten van koepelorganisaties. Dit zijn bijvoorbeeld de Unie van Bosgroepen, de Federatie Particulier Grondbezit en de Stichting Beheer Natuur en landschap. Deze organisaties ondersteunen hun leden bijvoorbeeld door het doen van subsidieaanvragen. Hieronder vallen ook organisaties die grotere oppervlakten natuurterrein beheren en zelf personeel in dienst hebben.

Op de kaart natuurbeheer zijn natuurtypen aangegeven. Voor deze typen kan subsidie aangevraagd worden. Wanneer type N00.01 is aangegeven, kan alleen natuurbeheersubsidie verleend worden na realisering van het gewenste natuurtype via de Kwaliteitsimpuls. Zie hiervoor hoofdstuk 5. Op de ambitiekaart is te zien welke natuurtypen op lange termijn gewenst zijn. Uiteraard kunnen deze ook aangevraagd worden. Voor de kwaliteitsimpuls in bestaande natuur zijn echter momenteel geen middelen opengesteld.

Agrarisch natuurbeheer

De subsidie voor (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer is er voor (particuliere) natuurbeheerders. Dienst Regelingen (DR) en Dienst Landelijk Gebied (DLG) voeren de SNL uit. Er kan voor gekozen worden om het agrarisch natuurbeheer individueel uit te voeren, maar dit kan ook in een collectief. Hiervoor zijn dan de collectieve beheerplannen. Informatie over hoe en wanneer deze collectieve beheerplannen kunnen worden opgesteld, is te vinden op www.portaalnatuurenlandschap.nl.

Voor het agrarisch natuurbeheer wordt in dit Natuurbeheerplan aangegeven in welke gebieden beheerpakketten kunnen worden afgesloten voor weidevogelbeheer, akkervogelbeheer, botanisch beheer van graslanden en botanisch beheer op akkers. De gebieden en soorten pakketten zijn vergelijkbaar met het oude Programma Beheer.

Er dient altijd een subsidieaanvraag te worden gedaan voor één of meer agrarische beheerpakketten of beheerpakketten voor landschap. Als grond is begrensd op het niveau van een beheertype, kan er gekozen worden voor één van de beheerpakketten die deel uitmaken van dat beheertype. Op de beheertypenkaart (zie ook § 4.3) staat in welke gebieden beheerpakketten kunnen worden afgesloten. Er mag maar één subsidiepakket per perceel afgesloten worden.

4.1.3 Wanneer subsidie aanvragen

Aanvragen voor subsidie voor natuur- en landschapsbeheer en agrarisch beheer zijn ieder jaar tussen medio november en medio januari mogelijk. Het subsidiejaar is een kalenderjaar, beginnend vanaf 1 januari. Voor aanvragen voor de kwaliteitsimpuls (realisatie van nieuwe natuur en landschap) kan jaarrond een aanvraag worden ingediend.

4.2 Algemene kaders van het Natuurbeheerplan

4.2.1 Index Natuur en Landschap

De basis voor het Natuurbeheerplan vormt de Index Natuur en Landschap. Dit is een nieuwe, uniforme en sterk vereenvoudigde "natuurtaal". De Index Natuur en Landschap bestaat uit de onderdelen natuur, agrarische natuur en landschapselementen. In de Index worden verder drie niveaus onderscheiden: *doelen* voor de sturing op natuur en natuurkwaliteit, *beheertypen* voor de begrenzing op kaart en de subsidieverlening en *beheervoorschriften*, in de vorm van beheerpakketten, als instrument om de doelen te bereiken.

De *doelen* zijn bedoeld als sturingsinstrument op landelijk niveau en worden gebruikt om afspraken tussen Rijk en provincies te maken over het natuur- en landschapsbeheer in de ILG-bestuursovereenkomsten en voor de rapportages van de minister aan de Tweede Kamer, van de provincies aan LNV en van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten. De verscheidenheid in beheer binnen elk van deze doelen is groot, waardoor deze niet geschikt zijn om afspraken met beheerders te maken over het uit te voeren beheer.

De *beheertypen* zijn geschikt voor de aansturing van het beheer en vormen de basis voor afspraken over doelen en middelen tussen provincie en beheerder enerzijds en financiële afspraken tussen Rijk en Staatsbosbeheer anderzijds.

Voor de verwezenlijking van de gestelde doelen zijn per beheertype *beheervoorschriften* geformuleerd. Voor een natuurbeheerder geldt een algemene beheerverplichting en voor een agrarische natuurbeheerder worden concrete beheermaatregelen voorgeschreven in beheerpakketten.

De Index Natuur en Landschap is daarmee het instrument voor de sturing van natuurdoelen door de overheid, voor de financiering van het natuur- en landschapsbeheer en voor monitoring. De index is daarnaast van groot belang voor een goede afstemming tussen beheerders onderling en tussen beheerders en overheden.

4.2.2 Beheer en kwaliteitsimpulsen

In het Subsidiestelsel voor Natuur en Landschapsbeheer (SNL) wordt een onderscheid gemaakt tussen financiering van het beheer van de bestaande natuur en eenmalige investeringen ter verbetering van de natuurkwaliteit (kwaliteitsimpulsen). De reden is dat de afspraken over de natuur in de ILG-bestuursovereenkomsten tussen Rijk en provincies in het verleden vooral waren gericht op de kwantitatieve opgaven (hoeveel hectares nieuwe natuur wordt er gerealiseerd). Rijk en provincies gaan echter ook afspraken maken over de kwalitatieve opgaven voor de natuur: hoe goed staat de natuur ervoor. Het onderscheid tussen beheer en kwaliteitsimpulsen wordt gemaakt op basis van een analyse tussen verschillen in de actuele en de gewenste situatie (ambitie) van een gebied. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beheertypen in de Index Natuur en Landschap. In hoofdstuk vijf worden de kwaliteitsimpulsen verder toegelicht.

4.2.3 Kaarten

In dit Natuurbeheerplan zijn de beheertypen vastgelegd op de beheertypenkaart en de ambitiekaart. Deze kaarten vormen de kern van het Natuurbeheerplan. De beheertypenkaart (§ 4.3) geeft de huidige situatie weer en is de basis voor beheersubsidies. De ambitiekaart (hoofdstuk vijf) geeft de toekomstige gewenste situatie weer en daarmee de natuurdoelen op termijn. Het is ook de basis voor de kwaliteitsimpuls: verschillen tussen de beheertypenkaart en de ambitiekaart geven weer waar de kwaliteit van de natuur verbeterd kan worden. Aan de kaarten ligt het informatiemodel natuurbeheer (IMNaB) ten grondslag. Dit is een uniforme geodatabase (gegevensbestand met geografische gegevens) waarin gegevens worden opgeslagen en die door alle provincies, de uitvoeringsinstanties en beheerders gebruikt worden. Hierdoor vindt er een eenvoudige en snelle gegevensuitwisseling plaats en kunnen op eenvoudige wijze de subsidies worden toegekend.

4.3 Beheertypenkaart

Op de beheertypenkaart zijn alle bestaande en nog te ontwikkelen natuur en alle agrarische natuur begrensd en getypeerd volgens de Index Natuur en Landschap, zoals deze in de subsidieperiode (zoals vastgelegd in de subsidieregeling) dient te worden beheerd. Deze kaart is de basis voor de beoordeling, voorafgaand aan de toekenning van de beheersubsidie: de kaart geeft aan voor welk beheertype op een bepaalde locatie een beheerder subsidie kan aanvragen. Met de beheertypenkaart stimuleert de provincie de instandhouding van de op die kaart aangegeven beheertypen. Op de ambitiekaart (zie hoofdstuk 5) kunnen hogere of andere doelen staan vermeld dan op de beheertypenkaart. Op enig moment kan het beheertype van de ambitiekaart wel worden bereikt. De beheertypenkaart zal daarom periodiek worden aangepast

en geactualiseerd en uiteindelijk steeds dichterbij de gewenste eindsituatie komen zoals opgenomen in de ambitiekaart.

4.3.1 Natuurbeheer

Voor natuurbeheer is voor de periode vanaf 2011 op de beheertypenkaart op perceelsniveau aangegeven welke gebieden voor subsidie in aanmerking komen en voor welk beheertype op de betreffende gebieden subsidie kan worden verstrekt.

4.3.2 Agrarisch natuurbeheer

Voor agrarisch natuurbeheer staat op de beheertypenkaart aangegeven welke gebieden voor subsidie in aanmerking komen (zie hiervoor www.gelderland.nl/Natuurbeheerplan). Bij elk van deze agrarische beheertypen horen meerdere agrarische beheerpakketten (zie Index Natuur en Landschap).

Per gebied van een beheertype wordt aangegeven welke beheerpakketten zijn opengesteld. Voor dynamisch beheer zijn collectieve beheerplannen vereist. De provincie geeft bij het botanische beheer aan welke pakketten in welk gebied van toepassing zijn. Bij weide- of akkervogelbeheer worden altijd collectieve beheerplannen opgesteld.

Het is mogelijk dat binnen de aangegeven begrenzingen niet alle beheerpakketten zijn opengesteld en collectieve beheerplannen zijn vereist. In bijlage I staat een overzicht van de contouren per beheertype en tevens welke pakketten binnen de contouren mogelijk zijn. De voorwaarden voor collectief beheer staan in § 4.4.

4.3.3 Landschapselementen

Voor subsidies agrarisch landschapsbeheer is aangegeven binnen welke gebieden voor welke landschapsbeheertypen subsidies landschapsbeheer kunnen worden verstrekt. Als voor landschapselementen subsidie wordt aangevraagd en het dus bekend is waar deze zijn gelegen, zullen deze tevens op elementniveau op kaart worden aangegeven als de subsidie beschikbaar is. Bij landschap is het dus mogelijk dat in één gebied zowel subsidie kan worden aangevraagd voor elementen die op de kaart concreet zijn aangegeven, als voor elementen die binnen de zoekgebieden op de kaart ontbreken.

DLG toetst een aanvraag voor de aanleg van nieuwe landschapselementen op karakteristiek en doelmatigheid. Een landschapselement is karakteristiek voor het landschap wanneer dat vanuit cultuurhistorisch oogpunt onderdeel uitmaakt van dat landschap in dat specifieke gebied. Bij twijfel is het aan de aanvrager om aan te tonen dat zijn aanvraag een karakteristiek landschapselement betreft, door in de onmiddellijke omgeving van zijn aanvraag drie situaties aan te dragen (buiten situaties die de aanvrager zelf in beheer en/of eigendom heeft) waar het door hem aangevraagde element historisch voorkomt.

Bij het toetsen op doelmatigheid maakt DLG gebruik van normbedragen gebaseerd op het normenboek van Alterra 2010-2011. Deze te gebruiken normbedragen zijn in overeenstemming met andere landschapsregelingen die ook worden uitgevoerd door de provincie. Deze normbedragen zijn te vinden op www.groenloket.nl.

Mede gezien de beperkte beschikbare financiële middelen wordt er voor de aanleg van boomgaarden een maximale oppervlakte van 0,5 ha gehanteerd. Voor het rivierengebied is deze oppervlakte maximaal 1 ha.

Bij de aanleg van landschapselementen komt het vaak voor dat er een raakvlak is met compensatieverplichtingen zoals het realiseren van gebouwen. De aanleg met een verplichtend karakter vanuit wet- en regelgeving of vanwege gegeven beleidsruimte (bijvoorbeeld rood voor rood, nieuwe landgoederen etc) wordt niet vergoed. Bij vermoedens of signalen in die richting vindt er overleg plaats met gemeenten en provincie.

Bestaande landschapselementen binnen de zoekgebieden komen in aanmerking voor onderhoudssubsidie van die elementen, mits aan de voorwaarden van de regeling wordt voldaan. Ze moeten bijvoorbeeld op de lijst van subsidiabele landschapselementen staan van het betreffende zoekgebied (zie bijlage III). Voor nieuw aan te leggen elementen geldt tevens de landschapszoekgebiedenkaart.

Gelderland ontwikkelt op dit moment ook een subsidiestelsel voor groenblauwe diensten. Dat zijn diensten op het gebied van landschapsbeheer. Ze lijken sterk op de landschapsbeheersubsidies uit dit beheerplan. Het is de bedoeling dat gemeenten, bijvoorbeeld op basis van hun landschapsontwikkelingsplan aangeven waar zij het landschap willen versterken. De provincie wil de rijks- en provinciale middelen voor landschapsbeheer dan bundelen met middelen van gemeenten, waterschappen en andere partijen in regionale fondsen. Per saldo komt er dan meer geld beschikbaar voor landschapsbeheer.

In dit ontwerp-Natuurbeheerplan 2011 zijn circa 2.000 landschapselementen opgenomen waarvan beheer op dit moment plaatsvindt. Daarnaast zijn zoekgebieden opgenomen voor landschapsbeheer in de belangrijkste 'groene' gebieden voor Gelderland: het Groenblauwe raamwerk. In dit raamwerk bevinden zich de EHS, de zeven Nationale Landschappen, de waterbergingsgebieden en de waardevolle open gebieden. Dit is een wijziging ten opzichte van het Natuurbeheerplan in 2009 vastgesteld. Aanleiding is de wens van GS om, gezien de huidige financiële uitgangspunten, de inzet van middelen te koppelen aan de meest belangrijke 'groene' gebieden voor Gelderland.

4.4 Collectief beheer

Als er gewenst wordt om agrarisch natuurbeheer uit te voeren - waarbij er een samenhang moet zijn tussen de verschillende pakketten t.b.v. een doelmatig beheer - komt de gebiedscoördinator om de hoek kijken. Hij of zij is te benaderen bij de regiobureaus Achterhoek en Liemers (te Zelhem), Veluwe Vallei (te Apeldoorn) of Rivierengebied (te Elst) van de provincie. De gebiedscoördinator zorgt ervoor dat de provinciale doelstellingen voor collectief agrarisch natuurbeheer worden gehaald. De coördinator kent het gebied en is daardoor niet alleen een tussenpersoon voor de provincie en de doelgroep (de beheerders), maar heeft ook een belangrijke adviesrol voor provincie en beheerders en adviseert bijvoorbeeld over de haalbaarheid van doelstellingen. Hij heeft regelmatig overleg met de provincie over de voortgang van het beheer. De provincie kan zo een beeld krijgen of de doelstellingen worden gehaald en welke middelen daarvoor worden ingezet. Een agrarische natuurvereniging kan bijvoorbeeld de functie van gebiedscoördinator vervullen. Een gebiedscoördinator dient volgens de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009 gecertificeerd te zijn, en uiterlijk op 1 januari 2011 een aanvraag voor certificering bij Gedeputeerde Staten te hebben ingediend.

De gebiedscoördinator heeft een eigen werkgebied. Hij vraagt de agrarische ondernemers in zijn werkgebied of zij willen deelnemen aan het collectief beheer en voor welke beheereenheden, beheerpakketten en oppervlakte. De gebiedscoördinator maakt hierna een collectief gebiedsplan met daarin een zogenaamde mozaïekkaart. Hierop staan de beheereenheden, pakketten en oppervlakten. Overige onderwerpen die in het collectief beheerplan aan de orde moeten komen, zijn: predatiebeheer (in geval van weidevogels) c.q. schadebestrijding van vossen, monitoring, kwaliteitsborging, organisatievorm en taakverdeling tussen beheerders. In bijlage 2 wordt nader aangeduid wat hierbij de aandachtspunten zijn. De gebiedscoördinator legt dit collectieve beheerplan en de mozaïekkaart ter goedkeuring voor aan de provincie. De provincie beoordeelt of het collectieve beheerplan aansluit bij de doelstellingen uit het Natuurbeheerplan, en of er voldoende budget beschikbaar is voor de uitvoering van het plan. Is dit het geval, dan keurt zij het collectief beheerplan goed.

Na goedkeuring door GS van het collectief beheerplan en zodra de aanvraagperiode in november begint, dienen de ondernemers uit het collectief zelf een zogenaamde 'min-max'-aanvraag. Met de 'min-max'-aanvraag geeft de ondernemer aan dat hij deelneemt aan het collectieve beheerplan, en wel met minimaal x hectare en maximaal y hectare. De Dienst

Regelingen controleert of de aanvragen in overeenstemming zijn met het collectieve beheerplan en de mozaïekkaart, en geeft een beschikking af als dat het geval is.

Er zijn 2 vormen van flexibiliteit in het collectieve beheer:

- jaarlijkse wijzigingen voor het jaar daarop;

Het collectief beheerplan kan jaarlijks aangepast of uitgebreid worden, wanneer blijkt dat de samenstelling van het mozaïek uit oogpunt van effectief weidevogelbeheer wijziging behoeft.

- last-minute beheer tijdens het seizoen.

De twee vormen van last-minute beheer zijn kuikenstroken, die gedurende het seizoen worden bepaald en verlenging van de rustperiode.

Jaarlijks geeft de beheerder via de e-GDI aan met welke percelen hij deel neemt aan het collectief beheerplan en welke pakketten hij uitvoert. Deze betalingsaanvraag wordt door DR getoetst aan het collectief beheerplan dat door Gedeputeerde Staten is vastgesteld.

Weidevogelgebieden

In dit Natuurbeheerplan staan 26 gebieden aangewezen met het beheertype weidevogelgebied. In een weidevogelgebied is onderlinge afstemming en samenwerking tussen beheerders noodzakelijk om de effectiviteit van beheermaatregelen te verhogen. Daarom wordt voor elk weidevogelgebied een collectief beheerplan vereist om in aanmerking te komen voor subsidie. Voor andere beheervormen, zoals landschap, geldt deze voorwaarde niet. Subsidie aanvragen kan zowel op individuele basis als op basis van een collectief beheerplan.

Het collectief beheerplan wordt opgesteld door betrokken beheerders in het gebied, waarbij een van deze betrokken beheerders optreedt als coördinator. De provincie gaat – na overleg in het gebied - aangeven welke instantie optreedt als gebiedscoördinator. Dat zal in veel gevallen een agrarische natuurvereniging zijn, maar ook andere (gecertificeerde) collectieven en organisaties, die een vergelijkbare rol spelen, kunnen die taak op zich nemen. Zo valt te denken aan een terreinbeherende organisatie met een natuurterrein als kerngebied voor weidevogels of een koepelorganisatie agrarisch natuurbeheer. In het uiterste geval, als andere mogelijkheden niet voorhanden zijn, kan een provinciaal ambtenaar optreden als gebiedscoördinator.

Akkervogelgebieden

In dit ontwerp-plan zijn voor het eerst drie gebieden opgenomen voor collectief beheer ten behoeve van overwinterende akkervogels. Deze gebieden zijn opgenomen in de kaart voor collectief beheer en zijn alle gelegen in de Achterhoek. Er zijn contacten gelegd met de betrokken verenigingen voor agrarisch natuurbeheer voor een coördinatorrol in deze gebieden. In de loop van 2010 wordt het collectieve akkervogelbeheer verder uitgewerkt.

Subsidie voor samenwerking

De gebiedscoördinator verricht zijn werkzaamheden in opdracht van de provincie.

Voor de verdere professionalisering van de agrarische natuurverenigingen bestaat de mogelijkheid subsidie aan te vragen voor organisatiekosten. Een (maximaal) 6-jarig werkprogramma vormt de basis voor de subsidieverlening. De subsidie wordt verstrekt voor de organisatie van activiteiten in het gebied gericht op:

1. kennisbevordering, professionalisering en ecologische en/of landschappelijke sturing (toezicht);
2. draagvlak, promotie en samenwerking (intern en extern)
3. werving, aanvraagbegeleiding en administratie;
4. kwaliteitsborging (certificering), monitoring en rapportage.

Eisen collectief beheerplan

Volgens de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009 moet de aanvraag tot vaststelling van het collectief beheerplan uiterlijk 15 december voorafgaand aan een beheerjaar ter vaststelling bij Gedeputeerde Staten worden ingediend. Een plan kan tot uiterlijk 1 februari van een beheerjaar worden aangepast. Nieuwe beheerders kunnen alleen worden toegevoegd in het geval dat een subsidie voor collectief agrarisch beheer aan de betreffende beheerder is overgedragen.

Hieronder staan de eisen die wij aan een collectief beheerplan stellen. Deze eisen vormen tevens de criteria waaraan het beheerplan wordt getoetst.

- feitelijk bestaat het collectief beheerplan uit een digitale topografische kaart waarop is aangegeven op welke percelen de deelnemende landbouwers welke agrarische beheerpakketten of onderdelen daarvan wensen uit te voeren
- In het collectief beheerplan (tekst) wordt aangegeven welke doelsoorten worden nagestreefd met daarbij de gewenste populatiegroottes aan het begin, halverwege en aan het eind van de looptijd van het plan.
- Een begroting met daarin opgenomen de kosten per mozaïek per jaar en de totale kosten van het collectief beheerplan per jaar op basis van de laatst bekende tarieven.
- Een collectief beheerplan omvat tevens een beschrijving en plaatsaanduiding van het beheer uitgevoerd door ontvangers van de subsidie natuurbeheer, voor zover dit beheer samenhangt met en relevant is voor het doel van het collectieve beheerplan.
- Overige onderwerpen die in het collectief beheerplan aan de orde moeten komen zijn: predatiebeheer (in geval van weidevogels), monitoring, kwaliteitsborging, organisatievorm en taakverdeling tussen beheerders;
- Als onderdeel van het collectief beheerplan voegt de gebiedscoördinator een advies met betrekking tot de kwaliteit van het collectief beheerplan toe;
- Het collectief beheerplan moet worden ondertekend door alle deelnemende landbouwers en de gebiedscoördinator.

Doelen collectief weidevogelplan

Weidevogels zijn gebaat bij variatie in beheer. Daarom staat in een collectief beheerplan aangegeven op welke wijze vorm wordt gegeven aan dit zogenoemde mozaïekbeheer. Een belangrijk aspect in dit mozaïekbeheer is het oppervlakte laat gemaaide percelen en het deel dat hiervan bestaat uit kruidenrijk grasland, ook wel kuikenland genoemd. In dit deel van het weidevogelgebied kunnen de nesten ongestoord uitkomen en de kuikens opgroeien vanwege de schuilmogelijkheden en het voedselaanbod. In gebieden waar de doelen gericht zijn op grutto en/of tureluur en/of wulp geldt een minimumeis aan oppervlakte kuikenland gekoppeld aan de gewenste gruttodichtheid.

In bijlage III wordt per weidevogelgebied aangegeven wat de huidige gruttodichtheid is en welke doelen we nastreven. Daarnaast staat in de bijlage ook het aantal hectares (kruidenrijk) kuikenlandbeheer dat nodig is om de gewenste gruttodichtheid te behalen. Dit aantal hectares is tevens de grens voor het aantal hectares waarvoor in betreffend weidevogelgebied een beschikking kan worden afgegeven.

Het oppervlak kuikenland kan deels flexibel worden ingezet; minimaal 60% van het oppervlak kuikenland is vast beheer, dat wil zeggen gedurende de gehele beschikkingsperiode. Maximaal 20 % is 1-jaarsbeheer en wordt jaarlijks aangevraagd in de winterperiode voor het seizoen dat daarop volgt op basis van inzichten van het afgelopen weidevogelseizoen. Maximaal 20 % kan worden ingezet gedurende het seizoen op basis van acute ecologische noodzaak, bijvoorbeeld de aanwezigheid van een broedende kwartelkoning.

In enkele Gelderse weidevogelgebieden komt de kwartelkoning voor. De kwartelkoning is een van de doelsoorten in de Natura 2000 gebieden in de uiterwaarden. De kwartelkoning broedt laat in het seizoen en heeft om die reden een weidevogelgrasland nodig met een rustperiode van 1 april tot 1 augustus. In de weidevogelgebieden waar ook de kwartelkoning voorkomt kan op basis van last-minute beheer maximaal 20 % van het te beheren oppervlakte worden ingezet voor zeer laat maaien (tot 1 augustus).

4.5 Subsidies probleemgebieden

Natuurlijke omstandigheden, zoals een uitgesproken reliëf, hoge grondwaterpeilen of onregelmatige perceelsvormen, kunnen een beperking vormen voor de landbouw in bepaalde gebieden. Op deze gronden is bewerking moeilijker door de natuurlijke handicaps. Door deze fysieke omstandigheden hebben de agrariërs een concurrentienadeel, immers de productiekosten worden hoger en het rendement lager. Daarom is voor deze gebieden een extra subsidievorm ingesteld ter compensatie van de natuurlijke handicaps. Voorheen stond deze vergoeding bekend als de zogenaamde 'bergboerenregeling'. De gronden waar deze compensatie van toepassing is worden probleemgebieden genoemd.

Deze subsidiëring voor natuurlijke handicaps wordt deels door de nationale overheid en deels door de Europese Commissie (EC) gefinancierd. Voorwaarde voor het mogen verstrekken van deze subsidie is dat de probleemgebieden waarbinnen de subsidie voor natuurlijke handicaps wordt verstrekt zijn aangemeld en goedgekeurd door de Europese Commissie. Nederland heeft afspraken gemaakt met de Europese Commissie over de criteria waaraan gebieden moeten voldoen die door Nederland aangemerkt worden als probleemgebied.

In Gelderland kan alleen een probleemgebiedvergoeding worden aangevraagd in combinatie met een ander agrarisch natuurbeheer pakket voor hetzelfde perceel. Probleemgebiedvergoedingen kunnen niet als zelfstandige beschikking worden aangevraagd.

Voor probleemgebiedensubsidies wordt in het Natuurbeheerplan alleen aangegeven waar die subsidie kan worden verstrekt. De begrenzing is eerder door het Rijk vastgesteld in 2004 en op een landelijke kaart gezet die aan 'Brussel' is aangeleverd. Vervolgens is deze kaart in het Natuurgebiedsplan opgenomen. Die begrenzing is zonder wijziging overgenomen in dit Natuurbeheerplan. Er heeft dus ten opzichte van de eerdere begrenzing geen wijziging plaatsgevonden in dit Natuurbeheerplan. In de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009 en op www.portaalnatuurenlandschap.nl worden de

subsidies voor probleemgebieden uitgelegd. Er staat wie voor subsidie in aanmerking komt en hoe de subsidie moet worden aangevraagd.

5 Kwaliteitsimpulsen Natuur

Dit hoofdstuk geeft aan hoe door de kwaliteitsimpulsen de omvorming van landbouwgrond naar natuur uitgevoerd kan worden.

Bij de kwaliteitsimpulsen gaat het veelal om een kwantitatieve of kwalitatieve opgave om in een bepaald gebied, onafhankelijk van het type beheerder, de natuurkwaliteit te verbeteren door:

- verwerving van gronden voor natuurontwikkeling¹;
- (her)inrichting van terreinen;
- functieverandering van landbouwgrond naar natuurgrond;
- herstel van milieu- en watercondities;
- kwaliteitsverbetering van bestaande natuur².

Subsidies voor Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap worden verstrekt op basis van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009. De aanvragen worden door de provincie getoetst aan het brede provinciale Meerjarenprogramma Vitaal Platteland (pMJP) en de doelen in dit Natuurbeheerplan.

In dit Natuurbeheerplan is een ambitiekaart opgenomen. Deze ambitiekaart beschrijft de gewenste eindsituatie van natuurterreinen en agrarische natuurgebieden. De ambitiekaart is een middel om te bepalen welk terrein voor een kwaliteitsimpuls in aanmerking zou moeten komen. In dit Natuurbeheerplan is de ambitiekaart bijna compleet opgenomen. Hierdoor wordt duidelijk waar een kwaliteitsimpuls gewenst is. Op de natuurbeheerkaart staat aangegeven welke percelen via de kwaliteitsimpuls omgevormd kunnen worden naar natuur. Deze zijn in de natuurbeheerkaart aangegeven met het beheertype N00.01: 'nog om te vormen naar natuur'.

Wanneer er in het kader van de aanpak van anti-verdroging door dit Natuurbeheerplan 2011 vragen of onduidelijkheden ontstaan, dan zullen wij hierover nader in gesprek gaan met betrokkenen. Het Natuurbeheerplan 2011 bevat in essentie geen wijziging van het provinciale beleid zoals vastgelegd in onze streekplanuitwerking.

5.1 Ambitiekaart

Daar waar de beheertypenkaart de actuele situatie van een terrein beschrijft, geeft de ambitiekaart de gewenste eindsituatie weer. De begrenzing van de natuurterreinen van de ambitiekaart is in principe identiek aan de beheertypenkaart. Het kan voorkomen dat bepaalde bestaande natuurterreinen (bijvoorbeeld buiten de EHS) niet tot de ambitiekaart behoren maar op de beheertypenkaart wel als subsidiabel zijn opgenomen. Sommige natuurterreinen op de ambitiekaart hebben hetzelfde beheertype als op de beheertypenkaart is aangegeven. Op die terreinen is het natuurdoel al bereikt. Bij andere terreinen is er nog een verschil tussen de actuele situatie en de ambitie. Op die terreinen ligt zogezegd nog een ontwikkelopgave.

Tabel 1 laat zien hoe kwaliteitsimpulsen met behulp van de ambitiekaart bepaald kunnen worden. Indien de ontwikkeling van het natuurterrein naar een kwalitatief hoger beheertype niet via de weg van het reguliere beheer bereikt kan worden, zal een kwaliteitsimpuls in de vorm van een investeringssubsidie aan de orde zijn. De ambitiekaart is dus een middel om de kwaliteitsimpulsen van natuurterreinen en agrarische natuurgebieden in beeld te brengen. Daarnaast is de ambitiekaart de basis voor een aankooptitel voor Bureau Beheer Landbouwgronden (doorlevering naar terreinbeheerder) en voor functieverandering van agrarisch gebruik naar (particulier) natuurbeheer.

	Beheertypenkaart	Ambitiekaart
Investeringsubsidie	15.02 Dennen-, Eiken-, of Beukenbos	07.01 Droge heide
Regulier beheer of Investeringsubsidie	12.02 Kruidenrijk grasland	11.01 Droog schraalland

Tabel 1

¹ Op het moment van vaststelling van het ontwerp-Natuurbeheerplan op 20 april 2010 kent de provincie Gelderland vooralsnog een aankoopstop voor gronden t.b.v. natuurontwikkeling.

² In 2009 is voor deze kwaliteitsimpuls geen budget beschikbaargesteld door LNV.

De ambitiekaart is zoveel mogelijk op het niveau van beheertypen ingekleurd, net als de beheertypenkaart. Voor nog te ontwikkelen natuurterreinen is het echter niet altijd mogelijk om al een uitspraak te doen over de gewenste beheertypen. In dat geval is het beheertype N00.01 opgenomen (nog om te vormen naar natuur). Soms is er wel bekend welke natuurbeheertypen binnen een terrein moeten worden gerealiseerd, maar kan de exacte ligging pas worden vastgesteld op het moment dat een globaal plan (schets) bekend is op basis waarvan DLG een pretoets gaat uitvoeren. Voor dat soort terreinen beschrijft de ambitiekaart op deelgebiedniveau een veronderstelde procentuele verdeling van de gewenste beheertypen, of is alleen aangegeven dat het gebied ingericht moet worden.

Bij de totstandkoming van de ambitiekaart is vooral gebruik gemaakt van de provinciale natuurdoelen. In sommige gevallen is aanvullende informatie van terreinbeheerders of anderen gebruikt. Net als de beheertypenkaart is ook de ambitiekaart geen statisch document. Dat wil zeggen dat Gedeputeerde Staten in overleg met de beheerders kunnen besluiten om de ambities van een terrein te wijzigingen of te verfijnen. Dat laatste gebeurt in ieder geval bij natuurontwikkelingsprojecten. Op het moment dat voormalige landbouwgrond daadwerkelijk wordt ingericht en beheerd als natuur, wordt de ambitiekaart (en de beheertypenkaart) geactualiseerd. De ambitiekaart geeft in feite de ontwikkelingsmogelijkheden van natuurterreinen weer.

Ten aanzien van de realisering van de ambities tot omvorming van bos is het van belang dat het maatwerk is waarvoor altijd een toets plaats zal vinden op grond van de boswet die uitsluitel geeft of omvorming werkelijk toegestaan kan worden op de gewenste locatie.

5.2 Kwaliteitsimpuls: investeringssubsidie

Het verschil tussen de ambitiekaart en de beheertypenkaart geeft in de meeste gevallen weer of er gebruik kan worden gemaakt van een investeringssubsidie (kwaliteitsimpuls). Op de beheertypenkaart kan nu bijvoorbeeld 'N00.01; nog om te vormen naar natuur' zijn aangegeven, terwijl op de ambitiekaart heide staat. De investeringssubsidie kan nu worden gebruikt voor de verandering van de landbouw naar heide. In het openstellingsbesluit maakt de provincie jaarlijks in november duidelijk hoeveel middelen beschikbaar zijn voor beheersubsidies en investeringssubsidies. De beschikbare jaarlijkse middelen zijn in principe toereikend om alle gewenste kwaliteitsimpuls op de ambitiekaart in een enkel jaar te subsidiëren.

Na het toekennen van de subsidie en het uitvoeren van de maatregelen zal de beheertypenkaart en daarmee het Natuurbeheerplan worden aangepast zodat er voor heide beheersubsidie kan worden verkregen volgens de SNL. De investeringssubsidie kan gericht zijn op:

- a. maatregelen voor verbetering van de natuurkwaliteit in een bestaand natuurterrein waarbij het beheertype niet verandert;
- b. inrichtingsmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij van het aanwezige beheertype wordt overgestapt naar het gewenste beheertype;
- c. inrichtingsmaatregelen waarbij landbouwgrond wordt omgevormd naar natuurterrein;
- d. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond met als doel om nieuwe landschapselementen aan te leggen.

Voor de specifieke voorwaarden met betrekking tot de verlening van een investeringssubsidie wordt verwezen naar de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009 of naar www.portaالنatuurlandschap.nl.

Op dit moment zijn al wel enkele gebieden bekend waar kwaliteitsimpuls worden toegepast. Voor een aantal andere gebieden is een kwaliteitsimpuls aan te vragen voor een beperkt aantal hectares. De gebieden worden opgenomen via het indienen van een initiatief.

5.3 Subsidie voor functiewijziging

Voor alle gronden (inclusief ecologische verbindingzones) is particulier natuurbeheer mogelijk in de begrensde natuurgebieden. Dit betekent dat het beheer van natuurterreinen door particulieren (of samenwerkingsverbanden van particulieren) mogelijk is. De particulieren zijn en blijven in dat geval eigenaar van de gronden. Landbouwgronden worden daarbij, indien beheertype N00.01 op de beheertypenkaart is weergegeven, definitief omgezet in natuur waarbij de waardevermindering van de grond wordt vergoed. Dit valt onder subsidie functieverandering. Voor deze functieverandering bestaat sinds 2005 een fiscale vrijstelling. Particulier natuurbeheer is een belangrijk middel voor de realisatie van de EHS. Onder Kwaliteitsimpulsen Natuur en Landschap vallen ook de subsidies voor functiewijziging van landbouwgrond naar natuur. Deze subsidie is erop gericht om particuliere grondeigenaren de mogelijkheid te bieden om landbouwgronden definitief om te vormen tot een natuurterrein. De subsidie voorziet in de compensatie van de waardevermindering van de grond als gevolg van deze omvorming. Subsidie voor functiewijziging is alleen van toepassing in die gebieden waar het ambitie-type natuur hoger ligt dan het beheertypennatuur. Om in aanmerking te komen voor de subsidie dient altijd contact opgenomen te worden met het Groenloket. In overleg zal bekeken worden wat de meest wenselijke en haalbare natuurtypen in een gebied zijn om zo de mogelijkheden optimaal te benutten die op de Kwaliteitsimpulsenkaart staan aangegeven. Zie ook paragraaf 5.1.

Voor de specifieke voorwaarden met betrekking tot de verlening van een subsidie voor functiewijziging wordt verwezen naar de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009 of naar www.groenloket.nl.

5.4 Overgangsbeheer

Op een aantal plekken kan via agrarisch natuurbeheer alvast gewerkt worden aan de realisatie van nieuwe natuur. Het agrarisch natuurbeheer is dan een soort tussenstap in de uiteindelijke definitieve omzetting van de gronden naar natuur. Op deze locaties is overgangsbeheer gewenst naar natuurbeheertypen. De gebieden die hiervoor in aanmerking komen zijn op de beheertypenkaart begrensd met agrarische beheertypen en op de ambitiekaart begrensd met een natuurbeheertype. Op dit moment komen voor overgangsbeheer alleen bestaande contracten voor agrarisch natuurbeheer in aanmerking van continuering, wanneer deze een bijdrage leveren aan de natuurontwikkeling die ter plaatse wordt nagestreefd. Er kunnen geen nieuwe contracten aangevraagd worden.

6 Subsidiemogelijkheden

In de vorige twee hoofdstukken is aangegeven wélke natuur Gedeputeerde Staten wáár willen realiseren. Welke subsidiemogelijkheden er zijn is afhankelijk van het vastgestelde normbedrag. Deze normbedragen zullen jaarlijks worden bijgesteld en vastgesteld en zijn daarom ook niet in dit Natuurbeheerplan opgenomen.

6.1 Openstellingsbesluit

Gedeputeerde Staten stellen jaarlijks begin oktober de hoogte van subsidieplafonds vast voor de verschillende pakketten. Dit betekent dat er over de hele provincie verspreid voor een vastgesteld maximum bedrag aan subsidie kan worden aangevraagd.

6.2 Doelgroepen van subsidie

In de Subsidieverordening Natuur en Landschap Gelderland 2009 is weergegeven wie in aanmerking komt voor subsidie.

Bijlagen

- I Agrarische beheerpakketten
- II Doelen weidevogelbeheer en de minimaal benodigde beheerhectares en beheerpakketten (instap-eis)
- III Natuur- en landschapsbeheer
- IV Nuttige adressen

Bijlage I: Agrarische beheerpakketten

Beheertype A01.01: Weidevogelgebied

Bij weidevogels gaat de aandacht uit naar de grotere open gebieden. De open kleigebieden en uiterwaarden van het Rivierenland en de IJssel en de open klei- en veengebieden van de Randmeerkust zijn voor Gelderse maatstaven goede weidevogelgebieden. Hier broeden soorten als grutto, tureluur, kwartelkoning, graspieper en veldleeuwerik. Voor de kwartelkoning vormen de Gelderse uiterwaarden het belangrijkste broedgebied in Nederland. De kwartelkoning is ook een van de doelsoorten van de aanwijzing Vogelrichtlijn.

Hoewel de broedpopulaties de afgelopen decennia in heel Gelderland zijn afgenomen, zijn de aantallen in de Randmeerkust niet of nauwelijks achteruit gegaan.

In de weidevogelgebieden streeft de provincie naar duurzame en zo mogelijk groeiende populaties. Weidevogels zijn gebaat bij variatie in het beheer en vooral in het voorjaar hoge grondwaterstanden (plas-dras): laat gemaaide percelen, waar de nesten ongestoord kunnen uitkomen; vroeg gemaaide percelen, waar alweer gewas op staat op het moment dat de late percelen gemaaid worden; beweide percelen met een pollige structuur; ruige randen en overhoeken.

Handhaven van de weidevogelstand zal in de uiterwaarden op de meeste plaatsen niet gemakkelijk zijn. Hier zullen immers grote ingrepen nodig zijn ten behoeve van de veilige afvoer van het rivierwater. De graslanden zullen van karakter veranderen door maaiveldverlaging, aanleg van waterpartijen en verwijderen van zomerkades. Door een extensiever beheer zullen de graslanden deels verruigen. Met name de weidevogels Grutto en Kievit zullen zich hier minder thuis voelen. Tureluur, Graspieper, Veldleeuwerik, Gele kwikstaart, Patrijs en Kwartelkoning en mogelijk de Grauwe gors kunnen van deze veranderingen profiteren. In dit natuurbeheerplan is ervoor gekozen om de goede weidevogelgebieden in de uiterwaarden zo veel mogelijk als open graslandgebied in stand te houden.

De hierna volgende beheerpakketten kunnen alleen worden afgesloten in gebieden die op kaart zijn aangegeven als weidevogelgebied waarvoor een collectief beheerplan moet worden opgesteld. Afhankelijk van de karakteristieken van een gebied worden beheerpakketten opgesteld (zie ook § 4.3).

Beheerpakket A01.01.03: Plas-dras

Deze pakketten dienen om percelen in het voorjaar plasdras te zetten om daarmee weidevogels aan te trekken:

- A01.01.03a De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 april;
- A01.01.03b De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 mei;
- A01.01.03c De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 juni;
- A01.01.03d De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 1 augustus.

Beheerpakket A01.01.01: Weidevogelgrasland met rustperiode

Pakketten met een rustperiode in de nestfase waarin agrarische werkzaamheden niet toegestaan zijn. Deze rustperiode loopt minimaal van 1 april tot 1 juni, maar kan eventueel tot diep in de zomer doorlopen voor bijvoorbeeld soorten als de kwartelkoning:

- A01.01.01a De rustperiode loopt van 1 april tot 1 juni;
- A01.01.01b De rustperiode loopt van 1 april tot 8 juni;
- A01.01.01c De rustperiode loopt van 1 april tot 15 juni;
- A01.01.01d De rustperiode loopt van 1 april tot 22 juni;
- A01.01.01g De rustperiode loopt van 1 april tot 1 augustus.

Beheerpakket A01.01.05: Kruidenrijk weidevogelgrasland

Dit pakket dient om een voedselrijke situatie te creëren voor weidevogelkuikens in de vorm van bloemrijke graslanden die een grote aantrekkingskracht hebben op insecten. Deze percelen kennen een lage bemestingsgraad en een rustperiode

Optioneel:

Toeslag ruige mest: Op de beheereenheid wordt buiten de rustperiode ruige mest uitgereden in een volume van tenminste 10 en maximaal 20 ton per ha.

Beheerpakket A01.01.04: Landbouwgrond met legselbeheer.

Met het pakket legselbeheer kunnen legfels worden beschermd in percelen waar geen aangepast weidevogelbeheer plaatsvindt. Om de uitgekomen jonge weidevogels een goede overlevingskans te bieden, kan dit pakket gecombineerd worden met een toeslag voor kuikenstroken. Via deze stroken kunnen de jonge weidevogels percelen bereiken die voor langere tijd als foerageergebied kunnen dienen. Ook een combinatie die heel geschikt lijkt is legselbeheer met stroken kruidenrijk grasland van enige omvang. Zodat de jonge weidevogels binnen het perceel voedsel kunnen vinden.

A01.01.04a Legselbeheer op grasland;

A01.01.04b Legselbeheer op bouwland.

Optioneel:

Toeslag kuikenstroken: Stroken van minimaal 9 en maximaal 12 meter breed worden tenminste 2 weken later gemaaid dan de rest van het perceel.

Beheerpakket A01.01.02: Weidevogelgrasland met voorweiden

Dit pakket biedt de mogelijkheid tot voorweiden ten behoeve van later vestigende soorten of

opgroeimogelijkheden voor kuikens en heeft een rustperiode die op zijn vroegst op 1 mei start en tot in juni doorloopt. Ook in deze rustperiode zijn agrarische activiteiten niet toegestaan;

A01.01.02b De rustperiode loopt van 8 mei tot 22 juni.

Beheerpakket A01.01.06: Extensief beweide weidevogelgrasland

Dit pakket biedt de mogelijkheid tot extensieve beweiding waarin weidevogels zowel kunnen broeden als foerageren;

Beheerpakket A02.01.03a: Botanische weiderand in combinatie extensief beweiden op het overig perceeloppervlak (melden niet via IPO-Toolkit, maar via eSNL)

Beheerpakket A02.01.03b: Botanische hooilandrand in combinatie met legselbeheer op het overig perceeloppervlak (melden niet via IPO-Toolkit, maar via eSNL)

De volgende pakketten worden **niet** opengesteld

Beheerpakket A01.01.01: Weidevogelgrasland met rustperiode

A01.01.01e De rustperiode loopt van 1 april tot 1 juli;

A01.01.01f De rustperiode loopt van 1 april tot 15 juli;

Beheerpakket A01.01.02: Weidevogelgrasland met voorweiden

A01.01.02a De rustperiode loopt van 1 mei tot 15 juni

Beheertype A01.02: Akkerfaunagebied

Algemene informatie

Het beheer van akkers ten behoeve van de fauna is jarenlang sterk onderbelicht geweest. Bij de inwerkingtreding van de verplichte braak bleek dat een aantal vogelsoorten hier positief op reageerde en dit tot gevolg had dat wegwijnende populaties versterkt werden. De toename van de Grauwe kiekendief in Groningen en Flevoland is hiervan het meest aansprekende voorbeeld.

Pakkettenstelsel

De pakketten t.b.v. akkerfauna spitsen zich momenteel toe op vogels en hamsters. Voor vogels zijn de pakketten toegeschreven aan broedende akkervogels en overwinterende akkervogels.

Voor broedende akkervogels zijn pakketten ontworpen waarbij stootsgewijs een uitgekend mozaïek in stand wordt gehouden, bestaande uit grassen, granen en kruiden. Door uitgestelde werkzaamheden in de broedperiode en zeer beperkt gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, wordt een aantrekkelijk vestigingsbiotoop gecreëerd.

Wintergasten worden opgevangen op percelen waarbij in de winter een graanmengsel blijft staan. Hierdoor wordt zowel voorzien in dekking voor de vogels als in een betere voedselsituatie.

Voor het goed functioneren van dit beheertype is een mozaïek van akkers noodzakelijk die in een cluster liggen. Samenwerking is noodzakelijk. In de Achterhoek zijn een vijftal gebieden begrensd waar initiatieven worden ontplooid om dergelijke collectieven van de grond te krijgen.

Er kan alleen gebruik worden gemaakt van de beheerpakketten A01.02.01 en A01.02.02: Bouwland met doortrekkende en overwinterende akkervogels
Er kan alleen collectief worden aangevraagd. De gebiedscoördinator bepaald in overleg met de beheerder welk onderdeel van het pakket van toepassing is.

Beheertype A02.01 Botanisch waardevol grasland

Algemene informatie

De botanische kwaliteit van agrarisch beheerde percelen is de laatste tientallen jaren sterk achteruitgegaan. Het gaat hierbij vooral om verlies aan minder kritische soorten zoals de Echte koekoeksbloem, een tot voor kort vrij algemeen voorkomende soort van kruidenrijke graslanden. Toch zijn de laatste jaren ook successen geboekt op percelen met een uitgekiend botanisch beheer. Het nieuwe pakkettenstelsel wil op deze weg verder gaan en bijdragen aan het verhogen van de algemene botanische kwaliteit van zowel percelen als perceelsranden.

In Gelderland ligt de prioriteit enerzijds op het realiseren van de natte tot vochtige, voedselarme tot matig voedselrijke typen, en anderzijds op de droge, matig voedselrijke stroomdalgraslanden in de uiterwaarden. Deze typen zijn Rijk aan kruiden, grassen, zeggen en russen. Recente heideontginningen bieden meer kansen voor heischrale graslanden.

Alle nagestreefde botanische graslandtypen worden niet bemest. Om botanisch waardevolle graslanden in stand te houden moeten ze worden gemaaid of beweid. Binnen Agrarisch Natuurbeheer vindt de ontwikkeling plaats door een verschralingsbeheer: maaien en afvoeren.

In Gelderland zijn door aanpassingen in de begrenzing van het Gebiedsplan natuur en landschap een aantal overeenkomsten voor agrarisch natuurbeheer buiten de begrenzing komen te liggen. Vaak heeft het agrarisch natuurbeheer op deze percelen zichtbaar effect gehad. In dat geval willen we de investering van het beheer niet zomaar opgeven. Geadviseerd wordt om voor deze lopende overeenkomsten een advies van DLG inwinnen. Wanneer geconstateerd wordt dat de percelen zichtbaar verschaald zijn, natuurwaarden zijn ontwikkeld en/of een directe relatie met andere bestaande natuurgebieden wordt overwogen om deze percelen in 2011 toe te voegen aan het natuurbeheerplan

Randenbeheer

Onder randenbeheer vallen kruidenrijke perceelsranden. Zij liggen altijd langs een natuurlijke grens zoals een zandweg, landschapselement, watergang of bos. Randen zijn vooral waardevol voor de fauna, zoals vogels, (kleine) zoogdieren, amfibieën, reptielen en insecten. Deze kruidenrijke perceelsranden zijn in het natuurbeheerplan voornamelijk begrensde ecologische verbindingzones en gebieden waar de provincie het landschap willen versterken voor amfibieën en kleine tot middelgrote zoogdieren. Randen hebben alleen waarde als ze gedurende een groot deel van de dag in de zon liggen. Daarom zijn ze ongewenst aan noordkanten van landschapselementen en bossen. Randen zijn altijd onbemest en onbeweid.

In het beheerpakket randenbeheer (A02.01.03 b) is wel een minimale randbreedte van 2 meter aangegeven, maar geen maximale breedte. Om het maaien en niet beweiden van deze randen mogelijk te maken en te voorkomen dat voor gehele percelen randenbeheer kan worden gesloten is in Gelderland de maximale gemiddelde breedte van de rand 12 meter. Voor percelen met een natuurlijke grens en kleiner dan 0,5 ha kan voor het gehele perceel randenbeheer worden aangevraagd. Kleine perceeltjes tot 1 ha kunnen ook volledig onder randenbeheer met een positief advies van DLG. DLG beoordeelt op basis van perceelsvorm en ligging van het perceel. Dit is met name van belang voor kleine perceeltjes die niet voor de SAN in aanmerking komen ivm de minimale oppervlakte eis en voor bijv. kleine hooilandjes gelegen in het bos. Zonder beheer zouden deze verwaarloosd worden of dicht groeien.

Pakkettenstelsel

Het pakkettenstelsel voor botanisch waardevol grasland bestaat uit een aantal pakketten.

Algemene uitgangspunten zijn:

- geen of beperkt gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen met een rugspuit
- geen bemesting (ook geen bagger);

- over het algemeen beperkte beweidingmogelijkheden.
- beperkte beweidingmogelijkheden.

Met het pakket botanisch weiland wordt een vegetatie ontwikkeld die kenmerkend is voor een minder voedselrijke situatie. Beweiden kan onder condities jaarrond worden toegestaan. Hiermee wordt minder snel verschaald ten opzichte van een situatie met alleen maaien en afvoeren, maar wordt een structuurrijke uitgangssituatie gecreëerd. Vooralsnog stellen we in Gelderland dit beheertype niet open. Op verzoek van de beheerder kan dit pakket lokaal opengesteld worden, als hij kan aantonen dat het betreffende perceel in de voorgaande beheerperiode zichtbaar is verschaald, en in natuurwaarde is toegenomen.

Botanisch hooiland gaat uit van frequent maaien en afvoeren, gecombineerd met nabeweiden in de nazomer en winter. Met dit pakket wordt getracht de voedselrijkdom van het perceel versneld te reduceren, waardoor productiever grassoorten verdwijnen en kruiden meer kans krijgen. In situaties waarin de kruidenrijkdom nog erg laag is, zal er meer gemaaid en afgevoerd moeten worden dan wanneer er reeds een bloemrijke vegetatie aanwezig is. Het botanisch hooilandpakket is ook beschikbaar in een randenvariant.

Beheerpakket A02.01.01: Botanisch weiland

Dit beheerpakket wordt vooralsnog zeer beperkt opengesteld. Op verzoek van de beheerder kan dit pakket lokaal opengesteld worden als hij kan aantonen dat het betreffende perceel in de voorgaande beheerperiode zichtbaar is verschaald, en in natuurwaarde is toegenomen

Instapvoorwaarden voor het beheertype:

1. De beheereenheid bestaat uit grasland.
2. De beheereenheid is ten minste 0,5 hectare groot.
3. Cumulatie met alle beheerpakketten uitgesloten

Beheereisen:

1. Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is slechts toegestaan voor pleksgewijze handmatige bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en brandnetel.
2. De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
3. Standweiden is het gehele jaar toegestaan met max. 2 GVE per hectare. Van 1 oktober tot 1 maart is onbeperkt weiden toegestaan
4. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid.

Beheerpakket A02.01.02: Botanisch hooiland

Instapvoorwaarden voor het beheertype:

1. De beheereenheid bestaat uit grasland.
2. De beheereenheid is ten minste 0,5 hectare groot.
3. Cumulatie met alle beheerpakketten is uitgesloten.

Beheereisen:

1. Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is slechts toegestaan voor pleksgewijze handmatige bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en brandnetel.
2. De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
3. Beweiding is uitsluitend toegestaan in de periode van 1 augustus tot 1 maart.
4. Het gewas wordt jaarlijks minimaal éénmaal gemaaid en afgevoerd.
5. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid.

Beheerpakket A02.01.03: Botanische weide- of hooilandrand

Instapvoorwaarden voor het beheertype:

1. De beheereenheid bestaat uit grasland.
2. De beheereenheid heeft een minimale (rand)breedte van 2 meter.
3. Cumulatie met alle beheerpakketten is uitgesloten

Beheereisen:

1. Gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is slechts toegestaan voor pleksgewijze handmatige bestrijding van akkerdistel, ridderzuring en brandnetel.
2. De beheereenheid wordt niet bemest en er wordt geen bagger opgebracht.
3. Het grasland mag niet worden geklepeld, gescheurd, gefreesd of heringezaaid

Beheerpakketten:

A02.01.03b Voor hooilandrand geldt: beweiding is niet toegestaan.

A02.01.03a Voor botanische weiderand geldt: beweiding is toegestaan; Dit beheertype wordt beperkt in Gelderland opengesteld, voor zover het gaat om voortzetten.

Beheertype A02.02: Botanisch waardevol akkerland

Algemene informatie

Oude schoolplaten met akkers laten vaak een blauwe en rode waas zien tussen het gele graan, vooral veroorzaakt door korenbloemen en klaprozen op het perceel. Veel van de akkeronkruiden zijn inmiddels zeldzaam geworden of helemaal verdwenen. Het verdwijnen van rogge- en boekweitteelten, intensiever grondgebruik, hoger mestgiften, zaaizaadschoning en het gebruik van bestrijdingsmiddelen hebben steeds minder ruimte gelaten voor kruidenrijke akkergemeenschappen. Met een aantal beheerspakketten in het nieuwe stelsel, wordt getracht de botanische kwaliteit van de akkers te vergroten door de nog aanwezige zaadbanken in oorspronkelijke akkers weer tot bloei te brengen.

Het beheertype "akker" kan alleen gerealiseerd worden op oude bouwlanden en oeverwallen met graanteelt. Oude bouwlanden zijn kampen en essen met een cultuurdek, op de bodemkaart aangegeven als enkeerdgronden, laarpodzolgronden en eenmansesjes. Akkers kunnen een grote landschappelijke en cultuurhistorische waarde hebben wanneer ze liggen in gave oude cultuurlandschappen; in kampen- en essenlandschappen, op oeverwallen in of nabij de uiterwaarden en op landgoederen.

De landschappelijke waarde in het kampenlandschap is het grootst wanneer begroeide esranden aanwezig zijn of worden hersteld. Akkerflora op de kalkrijke, droge oeverwallen kent een groot aantal zeldzame en bedreigde plantensoorten, zoals het groot spiegelklokje. Graanakkers op kalkarme zandgronden zijn van belang voor soorten als slofhak, kleine leeuwenklauw, geelgors en patrijs.

Randenbeheer

Onder randenbeheer vallen kruidenrijke perceelsranden. Zij liggen altijd langs een landschapselement, watergang of bos. Randen en zomen zijn vooral waardevol voor de fauna, zoals vogels, (kleine) zoogdieren, amfibieën, reptielen en insecten. Deze kruidenrijke perceelsranden zijn in het natuurbeheerplan voornamelijk begrensde ecologische verbindingzones en gebieden waar de provincie het landschap wil versterken voor amfibieën en kleine tot middelgrote zoogdieren. Akkerranden hebben alleen waarde als ze gedurende een groot deel van de dag in de zon liggen. Daarom zijn ze ongewenst aan noordkanten van landschapselementen en bossen. Randen zijn altijd onbemest.

Akkerranden hebben een minimale oppervlakte van 0,3 ha. De maximale oppervlakte van randbeheer is de halve oppervlakte van het perceel wanneer voor het resterende gedeelte van het perceel ook akkerbeheer wordt gesloten. In de gebieden waar alleen akkerranden beheer is opengesteld is maximaal gemiddeld 12 meter randenbeheer bouwland toegestaan. Dit komt overeen met de huidige breedte van akkerranden PSAN.

Pakkettenstelsel

De nieuwe akkerpakketten gaan uit van een begroeiing die veelal gedomineerd wordt door granen, een beperkte teelt van maïs, geen of beperkte toepassing van kunstmest en eveneens een beperkte toepassing van gewasbeschermingsmiddelen.

Eén van de beschikbare pakketten is gericht op biologische landbouw, waarbij gebruik van bestrijdingsmiddelen en kunstmest geheel uitgesloten is. Dit pakket kan toegepast worden door in minimaal 3 en maximaal 5 van de zes jaren graan te verbouwen.

Ook het pakket gericht op florarijke akker kent deze variatie in de toepassing van graan. In dit pakket is het gebruik van kunstmest en pleksgewijze onkruidbestrijding alleen toegestaan in jaren waarin geen graan verbouwd wordt.

Net als bij het botanisch graslandbeheer kent ook het botanisch akkerbeheer een pakket wat zich vooral richt op de bouwlandranden. Hier is bemesting totaal uitgesloten en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen beperkt.

Beheerpakket A02.02.01: Akker met waardevolle flora.

Instapvoorwaarden voor het beheertype:

1. De beheereenheid bestaat uit bouwland.
2. De beheereenheid is ten minste 0,5 hectare groot.
3. Cumulatie met alle beheerpakketten is uitgesloten

Beheereisen:

1. Verbouwing van maïs is in het geheel niet toegestaan.
2. In de jaren waarin graan wordt verbouwd, vindt geen bemesting met kunstmest plaats.
3. In de jaren waarin graan wordt verbouwd, vindt er in de beheereenheid geen mechanische onkruidbestrijding plaats vanaf het zaaien (bij zomergraan) of vanaf 1 april (bij wintergraan) tot de oogst en is het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen en insecticiden niet toegestaan, met uitzondering van pleksgewijze handmatige bestrijding van haarden met akkerdistel, ridderzuring, kleefkruid of haagwinde.
4. Overig beheer wordt uitgevoerd op basis van één van de drie onderstaande varianten.

Beheerpakketten:

A02.02.01a Drie van de zes jaar graan: In tenminste drie van de zes jaren van beheerperiode wordt graan verbouwd.

A02.02.01b Vier van de zes jaar graan: In tenminste vier van de zes jaren van de beheerperiode wordt graan verbouwd.

A02.02.01c Vijf van de zes jaar graan: In tenminste vijf van de zes jaren van de beheerperiode wordt graan verbouwd.

Beheerpakket A02.02.02: Chemie en kunstmestvrij land

Instapvoorwaarden voor het beheertype:

1. De beheereenheid bestaat uit bouwland.
2. De beheereenheid is ten minste 0,5 hectare groot.
3. Cumulatie met alle beheerpakketten is uitgesloten

Beheereisen:

1. In tenminste drie van de zes jaren van de beheerperiode wordt graan, met uitzondering van maïs, verbouwd.
2. Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen en kunstmest is niet toegestaan.
3. Overig beheer wordt uitgevoerd op basis van één van de drie onderstaande varianten.

Beheerpakketten:

A02.02.02a Drie van de zes jaar graan:

A02.02.02b Vier van de zes jaar graan:

A02.02.02c Vijf van de zes jaar graan:

Beheerpakket A02.02.03: Akkerflora randen

Instapvoorwaarden voor het beheertype:

1. De beheereenheid is in gebruik als bouwland.
2. De beheereenheid heeft een oppervlakte van minimaal 0,3 ha.
3. Cumulatie met alle beheerpakketten is uitgesloten.

Beheereisen:

1. Op de beheereenheid wordt in de beheerperiode graan, met uitzondering van maïs, verbouwd.
2. In de beheereenheid vindt geen mechanische onkruidbestrijding plaats vanaf het zaaien (bij zomergraan) of vanaf 1 april (bij wintergraan) tot de oogst en is het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen niet toegestaan, met uitzondering van pleksgewijze handmatige bestrijding van haarden met akkerdistel, ridderzuring of kleeftkruid.
3. Bemesting en beweiding van de beheereenheid is niet toegestaan.
4. De beheereenheid mag niet als wendakker gebruikt worden

Bijlage II: Doelen weidevogelbeheer en de minimaal benodigde beheerhectares en beheerpakketten (instap-eis)

naam weidevogelgebied en oppervlakte (in ha)	Oppervlakte (ha)	aantal aanwezige gruttopen per 100 ha	gewenste aantal gruttopen per 100 ha	hectares juniland	kruidenrijk weidevogel-grasland	Voor-komen kwartel-koning	Pakketten combinatie
1. Arkemheen Nijkerkerpolder	981	42	45	200	45		1
2. Arkemheen Putterpolder	439	43	45	88	22		1
3. Arkemheen Achterhoek Veenhuis	158	10	15	31	8		1
4. Dasselaar Ermelo	226	15	20	45	12		1
5. Elburg-Doornspijk	481	15	20	96	24		1
6. Polder Oosterwolde	1331	16	20	278	55		1
7. Polder Oldebroek	376	20	25	74	20		1
8. Gelderse Waard Hattem	136			16	6	ja	1
9. Hoenwaard Hattem	401	15	20	80	20	ja	1
10. Wapenveldvelde Broek	322	26	26	61	20		1
12. Fraterwaard Doesburg	298	15	0	59	15	ja	1
13. Huissense Waard	94			37	12	ja	1
14. Ambtswaard	105			18	8	ja	1
15. Homoet	207	11	15	42	10		1
16. Eldik	181	15	20	37	8		1
17. Wolfswaard	156			31	8	ja	1
18. Ingense Waard Oost en Tollewaard	146			28	8	ja	1
19. Maurikse Waard	131			25	8	ja	1
20. Ommeren	347	11	20	71	16		1
21. Zoelense veld Maurik	257			52	12		1
22. Rijswijkse Veld	202			40	10		1
23. Leuvensche Veld Tielerwaard	568			118	24		1
24. Broekgraaf Tielerwaard	196			39	10		1
25. Bruchemse broek	315	11	15	64	15		1
26. Honselaars Maasbommel	228			45	12		1
27. Randwijksche Waarden	47	0-6	5-10	10	6	ja	1

pakketten-combinatie	pakketten
1	A010101a; A010101b; A010101c; A010101d; A010101e; A010101f; A010101g; A010102a; A010102b; A010103a; A010103b; A010103c; A010103d; A010104a; A010104b; A010104c; A010104d; A010105; A010106; A010107a; A010107b; A010108; A020103a; A020103b

Aandachtspunten bij predatoren-bestrijding bij collectief beheer weidevogels

1. Nestmarkering en predatoren-bestrijding

Er is een relatie tussen het markeren van grondnesten en predatie-risico. De exacte mechanismen hierachter zijn nog niet ontrafeld. Meest voor de hand ligt een effect van geur in combinatie met het gebruik van looppaadjes in gras. Predatorenbestrijding in combinatie met "onbepaalde" nestmarkering is dan ook een verwerpelijke zaak. Enerzijds wordt predatie gefaciliteerd (uitgelokt), anderzijds wordt de predator bestreden. In geval van predatorenbestrijding dient in de vergunning/ontheffing te worden opgenomen dat in combinatie hiermee weidevogelbescherming middels nestmarkeren uitsluitend plaatsvindt om nesten tegen [voor de uitkomstdatum] geplande agrarische werkzaamheden te beschermen. In dezen zijn de Wildbeheereenheid (WBE) en de Agrarische Natuurvereniging (ANV) dus tot elkaar veroordeeld. Is de nestmarkering niet op orde dan kan de WBE geen gebruik maken van haar vergunning/ontheffing.

2. Nestmarkering, doel en relatie met type beheerpakket

Markeren van nesten van weidevogels in grasland is alleen toegestaan om nesten te beschermen tegen de effecten van voor [= op een datum voorafgaand aan] de uitkomstdatum geplande agrarische werkzaamheden als maaien, mesten en zaaien (dus niet beweiden). In percelen met uitgesteld maaibeheer vanaf 8 juni en later zal daarom vrijwel geen nestmarkering plaatsvinden. Nestmarkering van nieuwe nesten in hoog gras waar al bekende nesten uitgekomen zijn, op uitkomen staan of lang bebroed zijn is problematisch. Het betekent een lange verstoring die op zich schadelijk is (afkoeling, verhitting, uitdroging). Hier moet afgewogen worden welk gunstig effect er nog van aanvullend zoeken en markeren te verwachten valt. Meestal is dat te gering en betreft het slechts enkele nauwelijks vindbare "te moeilijk zittende" tureluurs.

3. Nestmarkering en monitoring

Markeren van weidevogelnesten als instrument voor monitoring is niet toegestaan (alleen ter voorkoming van schade door landbouwwerkzaamheden, zie regel 2 hierboven). Monitoring kan met indirecte methoden (meestal binnen het kader van territoriumkartering) die geen - of een verwaarloosbaar (negatief) effect op de broedsels hebben. Voor de meeste agrarische natuurverenigingen en hun vrijwilligers betekent dit een trendbreuk en een forse vermindering van het aantal "zogenaamd" door hen beschermde nesten in hun jaarverslagen. De provincie is zich ervan bewust dat deze maatregel lastig controleerbaar is en gepaste voorlichting behoeft zodat het een gedragscode wordt die in de beleving van de vrijwilligers samenvalt met beschermen. Zij stuurt daar voor het eerstvolgende broedseizoen op aan.

Bijlage III: Natuur- en landschapbeheer

Met dit Natuurbeheerplan 2011 wordt voor het eerst natuurbeheer en landschapsbeheer op perceelsniveau mogelijk gemaakt volgens de Index Natuur en Landschap. De website met nadere informatie hierover is <http://www.portaalnatuurenlandschap.nl>.

In het openstellingsbesluit dat Gedeputeerde Staten nemen in oktober 2010 wordt bepaald welke beheersubsidies hiervoor worden opgesteld.

Voorbeelden van natuurbeheertypen zijn de volgende.

- N01.01 Nog om te vormen naar natuur
- N01.03 Rivier- & moeraslsch.
- N01.04 Kalk- & zandsch.
- N02.01 Rivier
- N03.01 Beek en bron
- N04.01 Kranswierwater
- N04.02 Zoete plas
- N05.01 Moeras
- N05.02 Gemaaid rietland
- N06.01 Veenmosrietl.& moerashei
- N06.02 Trilveen
- N06.03 Hoogveen
- N06.04 Vochtige heide
- N06.05 Zuur ven of hoogveenven
- N06.06 Zwakgebufferd ven
- N07.01 Droge heide
- N07.02 Zandverstuiving
- N10.01 Nat schraalland
- N10.02 Vochtig hooiland
- N11.01 Droog schraalgrasland
- N12.01 Bloemdijk
- N12.02 Kruiden & faunarijk grasland
- N12.03 Glanshaverhooiland
- N12.04 Zilt- of overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden & faunarijke akker
- N12.06 Ruigteveld
- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N14.01 Rivier- of beekbegeleidend bos
- N14.02 Hoog- en laagveenbos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos
- N16.01 Droog bos met productie
- N16.02 Vochtig bos met productie
- N17.01 Vochtig hakhout en middenbos
- N17.02 Droog hakhout
- N17.03 Park- en stinzenbos
- N17.04 Eendenkooi

Voorbeelden van landschapsbeheertypen zijn de volgende.

L01.01	Poel en klein historisch water
L01.14	Rietzoom
L01.15	Natuurvriendelijke oever
L04.01	Wandelpad over boerenland
L01.02	Houtwal en –singel
L01.03	Elzensingel
L01.04	Bossingel en geriefbosje
L01.04.01	Bossingel en bosje: alleen indien concreet begrensd in Natuurbeheerplan
L01.05	Knip- en scheerheg
L01.06	Struweelhaag
L01.07	Landschapsbeheertype laan: alleen indien concreet begrensd in Natuurbeheerplan
L01.07.01.a	Laan gemiddelde stamdiameter < 20 cm alleen indien concreet begrensd in Natuurbeheerplan
L01.07.01b	Laan gemiddelde stamdiameter 20-60 cm alleen indien concreet begrensd in Natuurbeheerplan
L01.07.01c	Laan gemiddelde stamdiameter > 60 cm alleen indien concreet begrensd in Natuurbeheerplan
L01.08	Knotbomenrij: Aanvullende voorwaarde: Knotbomen staan gemiddeld 4 meter uit elkaar.
L01.09	Hoogstamboomgaard: Aanvullende voorwaarde Bij hoogstamboomgaarden moeten de fruitbomen gelijkmatig zijn verdeeld over de gehele boomgaard.
L01.10	Struweelrand
L01.11	Hakhoutbosje
L01.13	Bomenrij of solitaire boom
L01.13.02a	Solitaire boom gemiddelde stamdiameter < 20 cm alleen indien concreet begrensd in Natuurbeheerplan
L01.13.02b	Solitaire boom gemiddelde stamdiameter 20-60 cm alleen indien concreet begrensd in Natuurbeheerplan
L01.13.02c	Solitaire boom gemiddelde stamdiameter > 60 cm alleen indien concreet begrensd in Natuurbeheerplan
L04.01	1.1.3 Wandelpad voer boerenland
L04.01.01	1.1.4 Wandelpad over boerenland

Bijlage IV Nuttige adressen

Nationaal en provinciaal

Voor de meest actuele informatie kunt u terecht op de website van de provincie Gelderland of kijk op www.minInv.nl/loket. U kunt ook gratis bellen met Het LNV-loket: 0800 – 22 333 22 (op werkdagen tussen 8.30 en 16.30 uur).

Bij het volgende informatiepunt kunt u terecht met vragen over de voorwaarden van de Subsidieverordening Natuur- en landschapsbeheer Gelderland 2009, de specifieke pakketeisen, het beheer van uw percelen en de provinciale gebiedsplannen.

Provincie Gelderland
Groenloket / DLG regio Oost
0900 - 36 36 360
www.groenloket.nl

Heeft u vragen over uw groene financieringsmogelijkheden, dan kunt u contact opnemen met uw bank of met de Stichting Nationaal Groenfonds: 033 - 25 39 255 / www.groenfonds.nl.

Regionaal

Ook op regionaal niveau kunt u contact opnemen met de provincie Gelderland via de regiobureau's.

Regiobureau Veluwe-Vallei
Linie 570 te Apeldoorn
088 - 8807150
veluwe-vallei@prv.gelderland.nl

Regiobureau Rivierengebied
Industrieweg Oost 21 te Elst
026 - 3598030
rivierengebied@prv.gelderland.nl

Regiobureau Achterhoek en Liemers
Dr. Grashuisstraat 8 te Zelhem
0314 - 625000
achterhoekenliemers@prv.gelderland.nl

Werkt u samen met de Unie van Bosgroepen, dan kunnen zij u helpen met uw vragen.

Bosgroep Midden Nederland
Horapark 7 te Ede
0318 - 672626
middennederland@bosgroepen.nl

Wordt u vertegenwoordigt door het Gelders Particulier Grondbezit (GPG), dan kunnen zij u helpen met uw vragen.

Gelders Particulier Grondbezit
De Klomp 5 te de Klomp
0318 - 578559
gpg@grondbezit.nl

**Kaartbijlagen te vinden op
www.gelderland.nl/Natuurbeheerplan**

- 1 Beheertypenkaart
- 2 Ambitiekaart
- 3 Landschapszoekgebieden
- 4 Toeslaggebied
- 5 Weidevogelgebieden
- 6 Investeringskaart